

חידושי תורה

נח זבולוני

הבבלי אין הבדל לרבי יהודה בין אם יש לבעל קרי מים ובין אם אין לו מים, מדף כב ע"א בו נאמר: מעשה ברבי יהודה שראה קרי והיה מהלך על גב הנהר. אמרו לו תלמידיו רבינו ישנה לנו פרק אחד בהלכות דרך ארץ. ירד וטבל ושנה, אמרו לו איך למדתנו רבינו ושונה הוא בהלכות דרך ארץ, אמר להם אע"פ שמיקל אני על אחרים, מחמיר אני על עצמי. כאן הרי מדובר במקרה שהיה לרבי יהודה מים, שכן עמד על שפת הנהר ובכל זאת שאלו אותו תלמידיו, הרי למדתנו שמותר לשנות בהלכות דרך ארץ לבעל קרי אף אם גם ישנה אפשרות של טבילה לפני הלימוד. גם מן הרמב"ם, הלכות קריאת שמע פרק ד הלכה ח משמע כדברינו וז"ל: ... עזרא ובית דינו תקנו שלא יקראו בדברי תורה בעל קרי לבדו והוציאוהו מכלל שאר הטמאין עד שיטבול ולא פשטה התקנה זו בישראל ולא היה כח ברוב הצבור לעמוד בה, לפיכך בטלה. וכבר נהגו כל ישראל לקרות בתורה ולקרות קריאת שמע והן בעלי קריין, לפי שאין דבר תורה מקבלין טומאה וכו'. משמע שאף אם יש מים לטבול מותר לבעל קרי ללמוד ולקרות קריאת שמע כרבי יהודה, או כרבי יהודה בן בתירא. גם בגמרא שלנו משמע כך בדף כב ע"א: כי אתא זעירי אמר בטלוח לטבילותא (רש"י: לבעלי קריין), כרבי יהודה בן בתירא.

לפי הסבר שלנו (שקיימת מחלוקת בין הירו-שלמי והבבלי באם רבי יהודה סובר כי אף במקום שיש לו מים לטבול לפי הירושלמי הוא מודה לרבי מאיר ולפי הבבלי הוא חולק עליו, גם במקרה שיש לו אפשרות לטבילה קודם הלימוד או התפלה או הברכות) מובן לשון הגמרא בדף כב ע"א וז"ל: בעל קרי שאין לו מים לטבול, קורא קריאת שמע ואינו מברך לא לפנייה ולא לאחרייה ואוכל פתו ומברך לאחרייה ואינו מברך לפנייה, אבל מהרהר בלבו ואינו מוציא משפתיו דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר בין כך ובין

במשנה ברכות דף כ ע"ב נאמר: בעל קרי מהרהר בלבו ואינו מברך לא לפנייה ולא לאחרייה, ועל המזון מברך לאחרייו. ואינו מברך לפניו, רבי יהודה אומר מברך לפנייהם ולאחרייהם.

הירושלמי במקום מבאר את המחלוקת בין התנא קמא (רבי מאיר) ורבי יהודה, דוקא במקום שאין מים לטבול, אבל במקום שיש מים לטבול מודה גם רבי יהודה לרבי מאיר וז"ל: מתניתא במקום שאין מים לטבול וכרבי מאיר דקתני בעל קרי שאין לו מים לטבול הרי זה קורא ואינו משמיע לאזנו ואינו מברך לא לפנייה ולא לאחרייה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים קורא את שמע ומשמיע לאזנו ומברך לפנייה ולאחרייה. וגם על המשנה הבאה דף כ"ב ע"א: היה עומד בתפלה ונזכר שהוא בעל קרי לא יפסיק אלא יקצר וכו', אומר הירושלמי, מתניתא ברבים, אבל בינו לבין עצמו מפסיק וכרבי מאיר, ברם כרבי יהודה אפילו בינו לבין עצמו אינו מפסיק בשאין לו מים לטבול, אבל יש לו מים לטבול, אף רבי יהודה מודה שהוא מפסיק וכו'.

רואים אנו מן הירושלמי כי אם יש לו מים לטבול, כי אז אף לרבי יהודה מוטלת עליו החובה לטבול מקודם ואחר כך להמשיך בלימוד, בתפילה או בברכות.

גם בתוספתא על ברכות פרק ב' י"ג נאמר: בעל קרי שאין לו מים לטבול הרי זה קורא את שמע ואינו משמיע לאזנו ואינו מברך לפנייה ולא לאחרייה, דברי רבי מאיר וחכמים אומרים קורא את שמע ומשמיע לאזנו לפנייה ולאחרייה וכו'.

לא כך סובר הבבלי, שאינו מזכיר אף ברמז כי יש חילוק לרבי יהודה אם יש לו מים לטבול או אין לו מים לטבול. נראה איפוא כי שיטת הבבלי שונה מזו של הירושלמי ולפי הבבלי מודה אמנם רבי יהודה שאם יש לו מים לטבול קורא לפנייה ולאחרייה, אך אין הבדל לגביו בין אם יש מים או אין מים.

לפענ"ד יש להביא ראיה לדברינו כי לשיטת

ר' בצלאל בזק

ר' בצלאל בזק, שהלך לעולמו בי' בכסלו, היה מאלה שהתואר "יקיר ירושלים", פשוטו כמשמעו, מאפיינם ביותר. איני יודע אם זכה בתואר באופן רשמי, או לא, וגם אין זה משנה, כי גדול מרבן שמו. עשרות בשנים ליווה את ירושלים ואת הנעשה בה, בעשיה של ממש ולא בדבורים וב-תרועות פרסומת, שפעמים הרבה אינם אלא כיסוי לחוסר עשיה. אין אני בן דורו של הנפטר הדגול ואיני מתיימר לצייר את דמותו בהיקף רחב. עם זאת מרגיש אני חובה פנימית להעלות מספר קווים לדמותו. איני יכול להעיד על פעילותו בעבר הרחוק, בירושלים הקטנה שבה הכיר כמעט כל איש את רעהו, אך עוד בהיותי נער, בשנות הארבעים ולאחר מכן עם הקמת המדינה, בלטה בעיני דמותו היוצאת דופן במקצת. תוכו כמו השלים את ברו. מבטו היה רגוע אך מלא תבונה, דבורו בנחת כדברי חכמים ומעולם לא ברגשה או ברוגזה. למעשה היה מן הממעטים בדבור ומרבים בהקשבה, אם כי ידע להבחין יפה יפה בין דבור בעל ערך לגיבוב דברים. הוא הדין בחיצוניותו. דמותו השברירית במקצת, כמו דדתה ברחובות ירושלים בקלות שהרבה צניעות גלומה בה. בלכתו, כמו הילך בצדי דרכים ומעולם לא נדחק לראש התור, אף שעל-פי מעשיו והתנהגותו, היה ראוי לכך יותר מרבים אחרים. מדות אלה של "דבר מעט ועשה הרבה" גרמו לכך שהשפעתו מאחורי הקלעים היתה רבה ואני מניח שלעתים אף מכרעת. בשל צניעותו וענוותנותו רכש את לבם של אלה שידעו להכיר ולהוקיר

מדות אלה באמת וכך אף היה איש סודם. עד כאן בעסקי צבור, בהם עסק באמונה. אך בשל כך גם נתגשמו בו דברי הכתוב "הקדוש ברוך הוא ישלם שכרם". דמותו, כראש משפחה וכאבי המשפחה, מן הותיקות והיקרות בירושלים ובמשפחת תורה ועבודה, בלטה בעיני כל באי ביתו. כבוד אב ואם הם כמעט תמיד פונקציה של יחס ההורים לילדיהם, ולא אטעה אם אומר כי המידה המופלגת של כבוד אב ואם שגילו שלושת בני ר' בצלאל כלפי אביהם — וכלפי אמם תלח"א — שבתה את לבם של רבים ואף עוררה קנאה, בחינת "כזה ראה — וקדש". אין זאת כי אם הורעפה על יעקב, שמואל ומשה מידה גדושה של אהבת אב ואם — מידה שאינה תמיד נחלתם של עסקנים שזמנם אינו פנוי ל-"קטנות" של חיי משפחה — ובעבורה החזירו הם אהבה וכבוד במידה מעוררת הערכה עמוקה.

כל חייו אמרו מתינות והשקט. מותו — בחטף — עורר צער עמוק וכן בקרב כל מכריו ומוקיריו. עם זאת התברך, עוד בחייו, בבנים ובבני בנים עוסקים בתורה ובעבודה במובן הנעלה והמקורי של סיסמה זו. וכך יכול היה להשקיף על עברו במידה רבה של תודה, תודה על בנים ובני בנים המעידים על אביהם וממשיכים בדרכו. תנצב"ה. משי"ל

ר' טוביה בן-פזי

ירושלים של היום, לא כל אחד בה מכיר את רעהו. אוכלוסייתה היהודית מונה כבר למעלה ממאתיים אלף נפש כ"י ושוב אין הדבר אפשרי. עם זאת לא נשכחו עדיין אותם ימים לפני שלו-

שיטת הבבלי כי רבי יהודה חולק על רבי מאיר גם במקרה שיש לו מים לטבול, וזאת היא כוונת המלים: בין כך ובין כך מוציא משפתיו, כלומר בין שאין לו מים ובין שיש לו מים לטבול, הוא מוציא משפתיו. ודבר דומה אנו מוצאים במשנה אהלות פרק יא הלכה ז, שם נאמר: בין כך ובין כך הבית טמא, עיין שם ודו"ק.

כך מוציא משפתיו. המפרשים מסבירים את מובן המלים "בין כך ובין כך מוציא משפתיו" שבדברי רבי יהודה, שהכוונה היא לברכות, זאת אומרת לפניה ואחריה (עיין חידושי הגר"א על ברכות, וצל"ח), אולם פירוש זה קצת קשה להבינו, משום שהפירוש המילולי של "בין כך ובין כך" הוא: בכל אופן, או בכל מקרה, וקשה לאמר כי הכוונה לברכות, ומשום כך רצינו לחדש לפי